

היבטים כלכליים בקונפליקט הישראלי- פלסטיני

תובנות היסטוריות ממחקר אקדמי

תקציר מנהלים

מאסימיליאנו קאליי וסאמי מיעארי

Massimiliano Calì and Sami Miaari

מרץ 2015

מאסימיליאנו קאליי הינו עמית מחקר במכון לפיתוח חוץ וכלכלן בבנק העולמי. סאמי מיעארי מרצה במחלקה ללימודי עבודה באוניברסיטת תל אביב.

העמדות המוצגות בנייר הן של המחברים, ולא בהכרח מייצגות את העמדות של המכון לפיתוח חוץ, הבנק העולמי, ואף לא של מי מהמדינות החברות.

למה המחקר הזה?

כיבוש השטחים הפלסטינים במלחמת ששת הימים יצר קונפליקט הנמשך עד ימינו אלה, בלי שפתרונו נראה באופק. עם השנים קיבלה עוצמת הקונפליקט צורות שונות, וכללה התפרצויות של אלימות קשה, כמו במחזות שהיינו עדים להם באינתיפאדה הראשונה והשנייה. בנוסף לכך היו תקופות ארוכות של שקט יחסי ואלימות אשר נשמרה על אש קטנה. קיים שפע של ניתוחים והסברים פוליטיים ודתיים וסוציולוגיים של הקונפליקט, אבל מעט מאוד ידוע יחסית על אודות הפרספקטיבה הכלכלית. מדובר במגרעה קריטית, היות ומחקרי קונפליקט רבים מכירים בחשיבות המרכזית של הפקטורים הכלכליים בקונפליקטים המודרניים.¹ הפרספקטיבה הכלכלית חשובה גם בגלל שיותר ויותר תשומת לב מופנית לסוגיית התמיכה החיצונית בכלכלה הפלסטינית, ולהשפעות של הכיבוש הישראלי על כלכלה זו.² האם קיימת השפעה כלשהי לפעולות האלה על הקונפליקט?

מחקרים אמפיריים מעטים מתייחסים להסברים כלכליים של הקונפליקט הישראלי פלסטיני, ואלה מתמקדים בעיקר בזווית צרה (אם כי חשובה) של הקונפליקט, הלא הם פיגועי ההתאבדות בתוככי ישראל. יצוין למרות זאת שרוב האלימות בוצעה בשטחים הפלסטינים הכבושים, והתבטאה בפגיעות בנפש, פציעות, ותקיפות ומעצרים. האלימות היא זו שקבעה את עוצמת הקונפליקט לאורך זמן.

פתחנו בניתוח גורמי האלימות הזאת על פני המרחב ולאורך הזמן (בתקופה בין 1995 והשנים האחרונות), על מנת לשפוך אור על התפקיד ששיחקו גורמים כלכליים (ולא כלכליים) בקונפליקט. השלמנו את התמונה עם ניתוח ההשפעה של מדיניות ההתנחלות הישראלית על עמדות הפלסטינים כלפי הקונפליקט. הבנה זו יכולה לעזור לצדדים המעורבים ולקהילה הבינלאומית לעשות בחירות מושכלות באשר לגורמים שיש לתמוך בהם, ואשר יקדמו את תהליך השלום.

על מנת לעשות זאת, קיבצנו את הנתונים המקיפים והעדכניים ביותר על אודות האלימות והדיכוי והעמדות כלפי הקונפליקט בקרב הישובים והמחוזות הפלסטינים בתקופה של שני עשורים.³ לאחר מכן חיברנו את הנתונים האלה עם נתונים שונים על אודות שווקי העבודה, המאפיינים סוציו-אקונומיים, המסחר, וההתנחלויות הישראליות. בנוסף לקונטקסט הישראלי-פלסטיני, חותר המחקר הזה, ובאמצעות שימוש בשיטות ונתונים אמפיריים חדשים לתרום לשדה מחקר מקיף יותר על אודות הגורמים המרכזיים בקונפליקט.

¹ראו לדוגמה, *חמדות ותלונות במלחמות אזרחים*, Oxford Economic Papers, 56 (4): 563-96; *American Political Science Review* 97 (1), 75-90; and *Blattman, C. and E. Miguel (2010). Civil War. Journal of Economic Literature*, 48: 3-57.

²ראו לדוגמה, הבנק העולמי (2013), *אזור C ועתיד הכלכלה הפלסטינית*. וושינגטון די. סי., הבנק העולמי

³האלימות נמדדת ע"י מספר ההורגים הפלסטינים שנפגעו ע"י ישראל, ופיגועי ההתאבדות של פלסטינים בתוך ישראל; הדיכוי נמדד ע"י המעצרים, והעמדות כלפי הקונפליקט נמדדות באמצעות סקרי דעת קהל ודפוסים הצבעה. אפשר למצוא רשימה מלאה של מקורות/נתונים בקישור הבא: [מה גורם לאיבה בין הקבוצות? עדויות ממהתנחלויות הישראליות בשטחים הפלסטינים](#)

ועל כן היא תדלקה את ההתנגדות לפתרון מדיני של הקונפליקט. בנוסף לכך יצרה הבנייה עוולות חדשות שהתבטאו בהפקעת אדמות פלסטיניות והטלת מגבלות על כניסת חקלאים פלסטינים לאדמותיהם שנשארו ממערב לגדר.

6. מדיניות ההתנחלות הישראלית יצרה התמרמרות בקרב הפלסטינים בעשור וחצי האחרונים לפחות. לבניית ההתנחלויות והרחבת אלה הקיימות הייתה השפעה רבה על הקצנת עמדות הפלסטינים כלפי הקונפליקט. בפרט, צמצמו ההתנחלויות את הצבעת הפלסטינים לפלגים היותר מתונים, וחיזקו את תמיכתם בשימוש באלימות נגד האוכלוסייה האזרחית הישראלית (ובכלל זה המתנחלים). הקצנה זו מקורה כנראה בהפקעת האדמות הפלסטיניות ובאלימות המתנחלים נגד הפלסטינים.

7. תעסוקת הפלסטינים בישראל הפחיתה את ההתמרמרות שלהם. התעסוקה בישראל נקשרה בהשתתפות נמוכה באלימות של הפלסטינים במהלך האינתיפאדה השנייה מחד, ומאידך קיימות ראיות סבירות מנתוני סקרי דעת קהל אשר מראות שתעסוקה זו יצרה עמדות סימפטיות יותר כלפי ישראל. בייחוד נראה שהיא צמצמה את התמיכה באלימות נגד מטרות ישראליות בקרב האוכלוסייה הפלסטינית המקומית.